

YARGI KARARLARI IŞIĞINDA TUKETICI KAVRAMI

** Hakemli Makale*

Bahaeddin BERBER*
ORCID: 0009-0008-3825-6438

ÖZET

Tüketici kavramının tanımı, gerek 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da gerekse 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bazı farklılıklar bulunsa da esas itibariyle benzer şekilde yapılmıştır. İlgili tanımlardan tüketicinin, ticarî veya meslekî amaçla hareket etmeme ile tüzel veya gerçek kişi olmak üzere iki adet temel unsurunun olduğu anlaşılmaktadır. 1995 yılından beri hukuk dünyamızda bulunan tüketici kavramının tanımının her ne kadar basit ve anlaşılır olduğu düşünülse de gerçek hayattaki uyumsuzlıklara tatbiki her zaman kolay olmamaktadır. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile tüketici işleminin uygulama alanının da genişletildiği göz önüne alındığında, tüketici sıfatının tespiti çok daha önemli bir hale gelmiştir. Çünkü kişinin tüketici olması halinde uyumsuzluğun çözümü için uygulanacak olan maddi hukuk kuralları ile görev, yetki ve ispat yüküne ilişkin usul hukuku kuralları da değişmektedir.

Bu kapsamda çalışmada, ticarî veya meslekî olmayan amacın ne olduğu ile hangi gerçek veya tüzel kişilerin tüketici olup olamayacağı üzerinde durulacaktır. Akabinde konuya ilişkin yargı kararları ile yargının konuya yaklaşımı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Tüketici, Ticarî veya Meslekî Olmayan Amaç, Karma Amaç, Tacir, Tüzel Kişi.

ABSTRACT

Although there are some differences, the definition of the concept of consumer is essentially similar in both the Law No. 4077 on the Protection of Consumers and the Law No. 6502 on the Protection of Consumers. It is understood from the relevant definitions that the consumer has two basic elements: not acting for commercial or professional purposes and being a legal or natural person. Since 1995, the definition of the concept of consumer, which has been in our legal world, is not always easy to apply to real-life disputes, even though it is considered to be simple and understandable. With the Law No. 6502 on the Protection of Consumers, the determination of the

* Avukat – Konya Barosu, KTO Karatay Üniversitesi.

title of consumer has become much more important, considering that the scope of application of the consumer transaction has been expanded. Because, if the person is a consumer, the substantive law rules to be applied for the resolution of the dispute and the procedural law rules regarding the duty, authorization and burden of proof also change.

In this context, this study will focus on what constitutes a non-commercial or nonprofessional purpose and which natural or legal persons can be consumers. Subsequently, the judicial decisions and the judiciary's approach to the issue will be discussed.

Keywords:

Consumer, Non-commercial or Non-professional Purpose, Mixed Purpose, Merchant, Legal Person.

GİRİŞ

Sanayi devriminden sonra üretilen mal ve hizmetlerin sayısı oldukça artmıştır. Bu artış doğal olarak tüketimin de artmasına sebep olmuştur. Kişilerin kentlere göç etmesi, beyaz yakalı¹ olarak tabir edilen kesimin ortaya çıkması ve hızlı kentleşme gibi etkenler kişilerin hayat tarzını da değiştirmiştir. Bunlar da dolaylı olarak tüketimin artmasına sebep olmuştur. Ancak bu tüketim patlaması sebebiyle satıcı ve sağlayıcılar, tüketiciler karşısında çok güçlü bir konuma gelmiştir. Satıcı ve sağlayıcılar, mevcut güçlerini kullanarak tüketicileri sözleşme hükümleri hakkında müzakere edemez konuma getirmiştir. Burada satıcı ve sağlayıcıların güçlü olması dışında tüketicilerin bir mal veya hizmete doğrudan ulaşma amacı sebebiyle diğer hususları dikkate almama halinin de bulunduğunu belirtmek gerekir. Zira tüketici ilgili mal ve hizmete ulaşarak ihtiyacını gidermektedir. İşbu sebeplerden dolayı satıcı ve sağlayıcılar ile tüketiciler arasında bir güç dengesizliği oluşmuştur. Ancak bu güç

¹ Kesin olarak yapılmış bir tanımla bulunmamakla birlikte, ağırlıklı olarak zihni çalışma yapan ve asgari bir eğitim seviyesine sahip işçiler beyaz yakalı olarak tanımlanabilir. (Erdayı, A. Utku, Beyaz Yakalıların Tanımlanması Üzerine. İş Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2012, C. 14, S. 3, s. 78-79.)

dengesizliğini gözetmeksizin adi² ve ticarî ilişkiler dikkate alınarak hazırlanan kanunlar tüketicileri gerektiği gibi koruyamamaktadır. Bu sebeple hukuk sistemleri tüketicileri korumak adına özel düzenlemeler yapmışlardır. Türk Hukuku açısından bu yöndeki düzenlemeler esas itibariyle Anayasa m. 172, mülga 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun³ ile yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile yetki, ispat gibi hususlar açısından da tüketici korumuştur. Ayrıca TKHK ile tüketici işlemlerinin sınırları oldukça genişletilmiştir. Bu doğrultuda tüketici mahkemelerinin görev alanı da genişlemiştir. TKHK ve ilgili mevzuatın olaya uygulanması için bir tarafın tüketici diğer tarafın ise satıcı veya sağlayıcı olması gerekmektedir. İlk bakışta her ne kadar tespiti basit gibi görünse de özellikle uygulama açısından tüketicinin tespitinde bazı zorluklar yaşanmaktadır. Çalışmamızın ilk bölümünde tüketicinin tanımından, ikinci bölümünde tüketicinin unsurlarından, üçüncü bölümde ise konuya ilişkin yargı kararlarından bahsedilecektir.

1. TÜKETİCİNİN TANIMI

Mülga 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da tüketici "*Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır. Benzer şekilde TKHK'da da tüketici "*Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır⁴.

² Ticarî iş ve tüketici işlemi kapsamında olmayan bütün işler adi iş niteliğindedir. (**Bahtiyar**, Mehmet/**Biçer**, Levent, *Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016, C. 22, S. 3, s. 416.)

³ Bundan sonra "TKHK" olarak anılacaktır.

⁴ Kanun koyucunun subjektif sistemi (amaç teorisi) benimsediği yönünde bkz. **Aydoğdu**, Murat, *Tüketici Hukuku Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 41; **Tutumlu**, Mehmet Akif, *Tüketici Yargılaması Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 65; **Kara**, İlhan, *Tüketici Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 79; **Fırcioğulları**, Feray, *Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 22.

Kanun koyucu yeni düzenlemede “edinen, kullanan veya yararlanan” ifadesi yerine “hareket eden” eden ifadesini kullanmak suretiyle tüketicinin edindiği mal veya hizmeti şahsen kullanma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır⁵. Ayrıca “hareket eden” ifadesinin kullanılması ile ortada bir sözleşme olmasa da tüketici korunacaktır⁶.

Kanun koyucu ayrıca tüketici işlemini de tanımlamıştır. Buna göre tüketicinin taraf olduğu bütün sözleşmeler ve hukukî işlemler belirli bir tür sınırlandırılması olmaksızın tüketici işlemi kapsamında kabul edilmiştir. Kanun koyucu, tüketici işlemini tanımlarken karşı tarafın meslekî veya ticarî amaçla hareket ediyor olması gerektiğini de belirtmiştir. Meslekî ve ticarî amaçla hareket eden kişinin bir kamu tüzel kişisi olmasının da durumu değiştirmeyeceği isabetli bir şekilde belirtilmiştir. Kamu tüzel kişilerinden özel olarak bahsedilmesi de

5 **Aydoğdu**, Murat, Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 181; **Tutumlu**, s. 65-66; **Aktaş Çelik**, Ümran, Tüketici Hukuku Açısından Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 18-19. Hareket etme ifadesi ile culpa sorumluluğu açısından da tüketici sıfatının söz konusu olabileceği yönünde bkz. **Tutumlu**, s. 66.

6 Hareket etme ifadesinin kullanılmasıyla tüketici sözleşme kurulmadan önce ve sözleşme kurulduktan sonra da korunduğu yönünde bkz. **Aslan**, İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, s. 3; **Deryal**, Yayha/**Korkmaz**, Yakup, Yeni Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 50-51. “Somut olayda davacı, davalı markete alışveriş için gittiği sırada otomatik kapının kapanması sonucu bacağının kırılması nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın karşılanması istemiyle eldeki davayı açmıştır. Dava konusu değerlendirildiğinde 28.5.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı yasa kapsamına göre Tüketici Mahkemesi görevlidir. Görev kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Bu durumda mahkemece tüketici mahkemesinin görevli olduğundan bahisle görevsizlik kararı verilmesi, gerekirken, davanın genel mahkemede görülmek suretiyle hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” Yargıtay 13. HD., E. 2017/2141 K. 2020/4242 T. 4.6.2020, www.lexpera.com.tr.

olası tartışmaların önüne geçmiştir. İşlemin karşı tarafı ticarî veya meslekî bir amaçla hareket etmediği takdirde artık bir tüketiciden ve dolayısıyla tüketici işleminden söz edilemez⁷. Bu halde adi veya ticarî bir iş söz konusu olacaktır.

Kanun koyucunun tüketici tanımından da anlaşılacağı üzere ticarî veya meslekî olmayan amaçla hareket etme ve gerçek veya tüzel kişi olma şartlarını taşıyanlar tüketici olarak kabul edilecektir. Aşağıda bu iki unsur ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. TÜKETİCİNİN UNSURLARI

I. Ticarî veya Meslekî Olmayan Amaçla Hareket Etme⁸

Tüketici olan kişi ticarî veya meslekî amaç ile hareket etmemelidir. Örneğin; bir kahve dükkânı sahibinin kahve alması, bir öğretmenin derste kullanmak için tahta kalemi alması veya bir avukatın meslekî bir konuda eğitim alması ticarî veya meslekî amaca örnek olarak verilebilir. Böyle bir amacın varlığı halinde artık bir tüketiciden ve tüketici işleminden söz etmek mümkün değildir. Tüketicinin edindiği mal ve hizmet için ödediği bedeli başkasından elde etme amacı olmamalıdır⁹. Bu ifadeden tüketicinin edindiği mal

⁷ “Somut olayda, taraflar arasında araç satım sözleşmesi mevcut ise de, davalı, ikinci el aracının satan kişi olup, ticari veya mesleki amaçla hareket etmediğinden 6502 sayılı Kanunun 3/1-(i) maddesi anlamında "satıcı" sıfatını haiz olmayıp; aradaki ilişki de "tüketici işlemi" değildir. Bu nedenlerle uyuşmazlığın genel hükümlere göre asliye hukuk mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/3155 K. 2016/5362 T. 11.5.2016, www.lexpera.com.tr.

⁸ İşlevsel ölçüt olarak da adlandırılmaktadır. (Ozanoğlu, Hasan Seçkin, Tüketici Sözleşmeleri Kavramı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2001, C. 50, S. 1, s. 77; Fıncıoğulları, s. 23.)

⁹ Aslan, s. 4; Aydoğdu, s. 60; Fıncıoğulları, s. 24; Çabri, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 54; Yıldız, Mustafa Göktürk, Son Kullanıcıyla Akdedilen Elektronik Haberleşme Hizmeti Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 16. Tüketicinin amacının özel ihtiyacını gidermek olması gerektiği, kâr elde etme amacının varlığı halinde adi veya ticarî işin söz konusu olacağı yönünde bkz. Akipek, s. 57. Malı edinme amacı aynen veya işleyerek satma ya da çıkar karşılığı devretme

veya hizmeti daha sonra bir ivaz karşılığında elinden çıkaramayacağı anlaşılmalıdır. Tüketicinin, mal veya hizmeti alırken gelir elde amacının olmaması yeterlidir. Mal veya hizmeti edindikten sonra amacın değişmesi tüketici sıfatının kazanılmasını engellemeyecektir¹⁰. Örneğin konut ihtiyacını gidermek için bir ev alan kişi daha sonra bu evi satsa da tüketici olarak kabul edilecektir. Çünkü konutu edinirken güttüğü amaç ticarî veya meslekî değildir.

Doktrinde tacirin veya esnafın, faaliyetiyle doğrudan ilgili olmayan iş ve işlemler açısından tüketici olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşün dayanak noktası ise tacirin veya esnafın uzmanlıkları dışındaki mal ve hizmetler açısından zayıf konumda olmaları sebebiyle tüketici olarak kabul edilmeleri gerektiğidir. Örnek olarak da tekstil sektöründeki bir tacirin işletmesine buzdolabı alması veya bir diş hekiminin

olduğu takdirde tüketiciden bahsedilemeyeceği yönünde bkz. **Kahveci**, Nalan, Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 92. Satın alınan mal veya hizmet başka bir mal için hammadde ya da yarı mamul olarak kullanılmaması gerektiği yönünde bkz. **Deryal/Korkmaz**, s. 51. “...bir mal olduğu gibi ya da işleyerek bir başkasına satanlar, çıkar karşılığı devretmek üzere satın alanlar, yine bir mal veya hizmeti mesleki veya ticari amaçlarla satın alanlar tüketici sayılmayacaklardır. Burada mal herhangi bir şekilde ticari hayata geri dönmemektedir. Öyle ise sonuçta; bir mal veya hizmeti, kişisel ihtiyaçları dışında, belirli bir meslek icrası, belirli bir üretimde kullanma, yeniden satış, ticari olarak kullanma vs. gibi mesleki veya ticari amaçlarla satın alanların tüketici kabul edilmeyecekleri kuşkusuzdur.” Yargıtay HGK., E. 2010/358 K. 2010/353 T. 30.06.2010, www.lexpera.com.tr.

¹⁰ **Çabri**, s. 66; **Kahveci**, s. 95; **Dikbaş**, Ufuk, Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 49; **Doğar**, Mehmet, Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı Açısından TKHK Hükümlerinin Uygulanması Sorunu. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2021, S. 1, s. 318-319; **Aktürk**, İpek Yücer, Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, S. 2, s. 112.

muayenehanesine klima alması gösterilmektedir¹¹. Biz bu görüşe katılmamaktayız. Zira tacir veya esnafın doğrudan faaliyeti ile ilgili olmayan iş ve işlemleri de meslekî ve ticarî amaç taşır. Çünkü bu iş ve işlem için ödediği bedel kendisine geri dönmektedir. Örneğin bir restoran işletmecisinin bir iç mimar ile çalışarak restoranı dekore ettirmesi halinde müşteriler tarafından bu restoran daha çok tercih edilir olacaktır. Çünkü artık restoran aynı zamanda gözlerine de hitap etmektedir. Bir berberin dükkanına klima alması halinde de yaz günü serin bir berbere gitmek müşteriler açısından tercih sebebi olacaktır. Bir işletmenin, işçilerinin ara dinlenmelerinde eğlenmeleri için oyun konsolu veya bilardo masası almasında da benzer bir durum vardır. Çünkü işçiler dinlenme sürelerinde ne kadar iyi deşarj olurlarsa işlerinin başına döndüklerinde o kadar çok verimli olacaktır. Bu sebeple ticarî faaliyet alanı veya meslekî uzmanlıkla ilgili veya değil şeklinde bir ayırım yapılmamalıdır.

Akdedilen sözleşmede, aynı veya farklı türde birden fazla mal veya hizmetin bulunması halinde her bir mal veya hizmet açısından ayrı ayrı değerlendirme yapılması gerekmektedir. Eğer bütün mal veya hizmetler açısından ticarî veya meslekî amaç dışında bir amaç varsa bütün edimler açısından tüketici sıfatının var olduğu kabul edilmelidir. Örneğin kişi üç tane konut almış olması durumunda ilk bakışta bunun kişisel kullanımı aştığı ve tüketici olmadığı kabul edilebilir. Ancak kişinin bir evi kendi kullanımı diğer iki evi ise evli olan iki çocuğunun kullanımı için aldığı belli ise artık hepsi açısından tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ancak böyle bir durum ispatlanamadığı takdirde genel hayat tecrübesi gereği, sayının kişisel kullanımı aştığı hallerde kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. İhtiyacın ne olduğunun belirlenmesi ve dava/cevap dilekçelerinde belirtilmesi de hâkimin tüketici sıfatını tespit etmesinde faydalı olacaktır. Örneğin bir müteahhitten iki ev alan bir kişinin ilk bakışta kişisel kullanımı aştığı düşünülebilir. Ancak kişinin aldığı evlerden birisi İstanbul'da konut

¹¹ **Yavuz**, Nihat, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 16-17; **Topuz**, s. 56-57; **Çabri**, s. 63-64.

ve diğeri Ayvalık'ta bir yazlık olması durumunda artık burada ayrı ihtiyaçların tüketici sıfatı ile karşılandığı kabul edilmelidir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere böyle bir durumun varlığı dosyadan anlaşılıyor ise tarafın (veya taraf vekilinin) bunu belirtmesi faydalı olacaktır. Bazı durumlarda mal veya hizmetin niteliği de tüketici sıfatına sahip olunup olunmadığını açıkça ortaya koymaktadır¹². Örneğin traktör alan bir kişinin tüketici sıfatına sahip olmadığı kabul edilmelidir. Çünkü traktörün tarım faaliyetini sürdürmek amacıyla kullanıldığı açıktır. Keza bir ekskavatör alınması durumunda da tüketici olunmadığı açıktır.

Satıcı veya sağlayıcıdan, mal veya hizmet edinen kişi, edindiği mal veya hizmeti hem özel amaçla hem de meslekî veya ticarî amaçla edinmiş olabilir. Örneğin bir fırın sahibi hem ürettiği unlu mamulleri dağıtmak hem de günlük kullanımı için bir araç alması durumunda karma amaç söz konusudur. Home ofis olduğu sabit olan bir yerin satın alınmasında ve bu şekilde kullanılması halinde de karma amacın bulunduğu kanaatindeyiz. Doktrinde bu halde kişinin tüketici olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalıdır¹³. Bir görüşe göre karma amacın varlığı halinde muhasebeleştirme açısından bu işlem bölünemeyeceğinden dolayı karma amaçla hareket eden kişi tüketici olarak kabul edilemez¹⁴. Diğer bir görüşe göre ise ticarî veya meslekî amaçla alınan mal veya hizmet miktar olarak ayrılabiliriyorsa kişi özel amaçla alınan kısım açısından tüketici kabul edilmeli, diğer kısım açısından ise tüketici olarak kabul edilmemelidir. Eğer miktar olarak ayrım yapılamıyorsa ancak ticarî veya meslekî amaçla hareket edilen kısım daha baskınsa, kişi tüketici olamayacak ve genel hükümler uygulanacaktır. Ancak ticarî veya meslekî amaçla hareket edilen kısım

¹² **Tutumlu**, s. 70.

¹³ Alman Medeni Kanununda karma amacın varlığı halinde ağırlıklı amaç özel kullanım ise tüketici olarak kabul edileceği düzenlendiği yönünde bkz. **Tutumlu**, s. 73.

¹⁴ **Zevkliler**, Aydın/**Aydoğdu**, Murat, Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 84; **Aslan**, s. 5-6.

daha baskınsa kişi tüketici olarak kabul edilecek ve TKHK hükümleri uygulanacaktır¹⁵.

Karma amaçla elde edilen mal veya hizmet, muhasebe kayıtlarına geçtiği takdirde, artık mal veya hizmeti edinen kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksi kabul böyle bir imkân olmayan olağan tüketicilerin aleyhine olup dürüstlük kuralına da aykırıdır. Ancak muhasebe kayıtlarına işlenmediği takdirde her durum için farklı değerlendirme yapılmalıdır. Karma amacın bulunduğu durumlarda miktar olarak bölünebilme mümkünse ticarî veya meslekî amaçla hareket edilmeyen kısım açısından kişinin tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Miktar olarak bölünmenin mümkün olmadığı durumlarda da kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerekir. Zira kanun koyucu tüketiciyi, sahip olmasını istediği amacı belirtmek yerine sahip olmaması gereken amacı belirterek tanımlamıştır. Kanun koyucunun bu tercihini, ticarî veya meslekî amacın olduğu durumları, kesin olarak tüketici işleminin dışında bırakmak istediği yönünde yorumlamak gerekir.

II. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma

Kanun koyucu, gerçek veya tüzel kişilerin tüketici olabileceğini düzenlemiştir¹⁶. Bu düzenleme dolayısıyla gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olmayan adi ortaklığın veya donatma iştirakinin tüketici sıfatına sahip olma imkânı bulunmamaktadır¹⁷.

¹⁵ **Aydoğdu**, s. 62-63; **Kahveci**, s. 94. Karma amacın varlığı halinde kişinin tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği ancak ticarî veya meslekî amacın çok daha baskın olması halinde artık kişinin tüketici olamayacağı yönündeki görüş için bkz. **Çabri**, s. 64-66. Baskın olan amaca göre karar verilmesi gerektiği yönünde bkz. **Ozanoğlu**, s. 61. **Bal**, Yakup, Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2022, S. 50, s. 372.

¹⁶ Yabancıların da tüketici olabileceği yönünde bkz. **Tutumlu**, s. 78.

¹⁷ **Tutumlu**, s. 79.

Tacir veya esnaf olmayan gerçek kişilerin kural olarak tüketici olduğu kabul edilmelidir¹⁸. Çünkü 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu m.19 gereği gerçek kişi tacirlerin bütün işlerinin ticarî olduğu karine olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple gerçek kişi tacirler kural olarak tüketici değildir¹⁹. Ancak gerçek kişi tacir, işlem anında işlemin ticarî işletmesi ile ilgili olmadığını bildirmişse veya işin ticarî olmadığını zaten anlaşıyorsa bu halde tüketici olabilir²⁰. Esnaflar açısından böyle bir düzenleme bulunmasa da kural olarak tüketici olmadıkları²¹ ancak aksini ispat edebilme imkanının olduğu kabul edilmelidir. Ancak TKHK m.51/9 gereği paket tur sözleşmeleri açısından gerçek kişi tacirler ve esnaflar da tüketici olarak kabul edilecektir.

Avrupa Birliği ülkelerinin genelinin aksine²² kanun koyucu tüzel kişilerin de tüketici olabileceğini düzenlemiştir²³. Bütün tüzel kişilerin amacının ticarî olmadığı düşünüldüğünde TKHK düzenlemesi oldukça isabetlidir²⁴. TTK m. 19 gereği tüzel kişi tacirlerin bütün işlerinin ticarî iş olduğu karinesi bulunmaktadır. Gerçek kişi tacirlerden farklı olarak tüzel kişi tacirler bunun aksini ispat edemezler. Tüzel kişi tacir denilince akla ilk olarak ticaret

¹⁸ **Bahtiyar/Biçer**, s. 401.

¹⁹ **Aydoğdu**, Haksız Şart, s. 182; **Tutumlu**, s. 78; **Arkan**, Sabih, Ticarî İşletme Hukuku, 24. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018, s. 74.

²⁰ **Topuz**, s. 56.

²¹ **Tutumlu**, s. 79. Tacir veya esnaf olmayanların kural olarak tüketici olduğunu aksini iddia edenin bunu ispat etmesi gerektiği yönünde bkz. **Bahtiyar/Biçer**, s. 401; **Bal**, s. 373.

²² **Aslan**, s. 8; **Aydoğdu**, s. 61; **Kahveci**, s. 91; **Fıncıoğulları**, s. 24.

²³ Ticaret şirketleri tüketici sıfatına sahip olma imkânı olmamakla birlikte dernek ve vakıfların sınırlı olarak tüketici sıfatına sahip olabilecekleri yönünde bkz. **Sert Sütçü**, Selin, Şematik Tüketici Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 18. Dernek ve vakıfların çok sınırlı olarak tüketici olabilecekleri yönünde bkz. **Akipek**, Şebnem, “Madde 3/Akipek Şerhi”, Milli Şerh, (Editörler: Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner), Aristo Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 56.

²⁴ **Aslan**, s. 8; **Aydoğdu**, s. 61.

şirketleri gelmektedir. Ticaret şirketleri de TTK m.124'de sayılmıştır²⁵. Ticaret şirketlerinin bütün işlerinin TTK m. 19 gereği ticari iş olması sebebiyle, tüketici olarak kabul edilmeleri söz konusu değildir²⁶. Ticaret şirketleri, ticarî işletme işletmeseler de tüketici sıfatına sahip olmaları mümkün değildir²⁷. Bu noktada kooperatiflere bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü Yargıtayın daha önce, kooperatiflerin tacir olmadığı yönünde kararları²⁸ bulunmaktaydı. Ancak 2020 yılında Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından kooperatiflerin tacir olduğuna karar verilmiştir²⁹. Bu kararlar birlikte tacir olan kooperatiflerin tüketici olamayacağı da netlik kazanmıştır.

²⁵ TTK m.124: “Ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir.”

²⁶ **Narbay**, Şafak/**Akkuş**, Muhammed, Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Ekseninde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2020, S. 44, s. 317-318. Aksi yöndeki görüşler için bkz. **Aktürk**, s. 120; **Çabri**, s. 59; **Fıncioğulları**, s. 31; **Bal**, s. 378-381; **Çınar**, Ömer, Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 37.

²⁷ “Ticaret şirketleri bir ticari işletme işletmiyor olsalar dahi TTK'nun 18/1.maddesi gereğince kanunen tacirdirler.” Yargıtay HGK., E. 2011/500 K. 2011/550 T. 21.09.2011. Ticarî işletme işletmeyen ticaret şirketi asıl işgal konusu dışındaki bir işlemten dolayı alacaklı konumunda ve karşı taraf ticarî veya meslekî amaçla hareket ediyorsa ticaret şirketinin tüketici olacağı yönünde bkz. **Topuz**, s. 64.

²⁸ “...davalı yapı kooperatifi olup tacir niteliği taşımadığından, dava konusu uyuşmazlık kanunda özel olarak düzenlenen hallere girmediğinden 6102 sayılı TTK'nın 4/1. maddesi hükmünce davayı ticari dava saymak ve Asliye Ticaret Mahkemesi'ni görevli kabul etmek mümkün değildir.” Yargıtay 15. HD., E. 2014/2787 K. 2014/5195 T. 15.9.2014, www.lexpera.com.tr.

²⁹ “Kooperatiflerin/yapı kooperatiflerinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında tacir/ticaret şirketi sayılacaklarına dair 12.11.2021 tarihinde yapılan ilk oturumda üçte ikiyi aşan oy çokluğu ile karar verilmiştir.” Yargıtay İBBGK., E. 2020/2 K. 2021/3 T. 12.11.2021, www.lexpera.com.tr.

Dernekler ve vakıflar da kural olarak tüketicidir. Ancak ticarî işletme işleten dernek ve vakıflar tacir sıfatına sahip oldukları için ticarî iş karinesine tâbi olup tüketici olmaları mümkün değildir³⁰. Ticarî işletme işleten dernek ve vakıflar, asıl amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırken ticarî veya meslekî bir amaçla hareket etmezler. Ancak mevcut düzenlemeler böyle bir değerlendirme yaparak bu kişilerin tüketici olarak kabul edilmesine imkan vermemektedir. Ticarî işletme işleten diğer dernek ve vakıflardan farklı olarak kamu yararına çalışan dernekler ve gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, ticarî işletme işletseler bile TTK m.16/2 gereği tacir sayılmazlar. Kanaatimizce bu son halde dernek veya vakfın iş veya işlemi ticarî veya meslekî amaçla gerçekleştirip gerçekleştirmediğine göre değerlendirme yapılmalıdır. Ticarî veya meslekî amaç güdülmeyen işlemleri açısından tüketici olarak kabul edilmeleri gerekmektedir³¹.

Doktrinde kamu tüzel kişilerinin tüketici olup olamayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre ticarî veya meslekî olmayan amaçla hareket edilmesi halinde kamu tüzel kişileri de tüketici olabilir³². Diğer bir görüşe göre ise kamu tüzel kişilerinin, satıcı veya sağlayıcılar karşısında korunmayı gerektirecek bir zayıflığı bulunmayıp tüketici olamazlar³³. Biz de ikinci görüşe katılmaktayız. Kamu tüzel kişileri, zayıf konumda olması sebebiyle korunması³⁴ gereken kişilerden

³⁰ Dernek ve vakıflar ticarî işletme işletseler de ticarî işletmeleri ile ilgili olmayan hukukî ilişkiler açısından tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **Çabri**, s. 56; **Narbay/Akkuş**, s. 318. Ticarî işletme işleten derneklerin, ticarî işletmenin faaliyeti alanı dışında yaptıkları iş ve işlemlerden dolayı tüketici sayılması gerektiği yönünde bkz. **Yavuz**, s. 20.

³¹ Tacir sıfatı olmadıkları için her türlü işlemleri açısından tüketici olacakları yönünde bkz. **Bal**, s. 374-375.

³² **Çabri**, s. 57. Kamu tüzel kişilerinin de işin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde tüketici olabileceği yönünde bkz. **Doğar**, s. 314.

³³ **Deryal/Korkmaz**, s. 52-53; **Topuz**, s. 64, **Bal**, s. 374.

³⁴ Tüketicinin neden korunması gerektiği yönünde ayrıntılı bilgi için bkz. **Aslan**, s. 28-34.

değildir. Çünkü kamu tüzel kişileri, devletin güç ve imkanları ile donatılmış olup zayıf olmak bir yana güçlü konumdadır.

Bütün bunlara ek olarak kanun koyucu TKHK m.51/9 düzenlemesi ile ticarî veya meslekî amacı olsada bütün gerçek ve tüzel kişileri³⁵ paket tur sözleşmeleri açısından tüketici olarak kabul etmektedir.

3. KONUYA İLİŞKİN BAZI YARGI KARARLARI

I. Mal veya Hizmetin Sayısının Önemi

Yargıtay 13. HD. bir kararında üç adet dairenin konu olduğu satın sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlıkta, daire sayısının çokluğunun tek başına tüketici sıfatını ortadan kaldırmayacağını ve dosyada da davacının ticarî veya meslekî amaçla hareket ettiğine dair bir delil bulunmadığı gerekçesiyle uyuşmazlık açısından tüketici mahkemesinin görevli olduğuna hükmetmiştir³⁶. Kanaatimizce burada hayatın olağan akışına göre bir değerlendirme yapılması gerekirdi. Hayatın olağan akışına göre bir kişinin konut ihtiyacı için üç adet konut alması hayatın olağan akışına aykırıdır³⁷. Bu halde

³⁵ Ticaret şirketleri de dahil olmak üzere.

³⁶ “Somut olayda, davacı ile davahılar arasında 3 adet dairenin satımına ilişkin sözleşme bulunup, sadece dairelerin sayısal çokluğu davacıyı kanunda belirtilen tüketici tanımının dışına çıkarmaz. Davacının ticari ve mesleki amaçlarla daire satın aldığına dair dosya kapsamında bir delil de bulunmamaktadır. Hal böyle olunca taraflar arasında 4077 sayılı kanunda belirtilen şekilde bir alım satım ilişkisinin bulunduğu kabulü gerekir. 4077 sayılı Yasanın 23.maddesinde bu kanunun uygulanması ile ilgili her türlü ihtilafa tüketici mahkemelerinde bakılacağı öngörülmüştür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre davaya bakmaya Tüketici Mahkemesi görevlidir.” Yargıtay 13. HD., E. 2014/40663 K. 2015/12265 T. 16.04.2015, www.lexpera.com.tr.

³⁷ Sayısal bir değerlendirmenin değil amaç yönünden bir değerlendirmenin yapılması gerektiği yönünde bkz. **Topuz**, s. 62. Kişinin kendisi ve ailesinin yaşamı için aldığı konutlar açısından

davacı aksini ispat etmediği sürece bu uyuşmazlıkta davacının tüketici olarak kabul edilmesi kanaatimizce hatalı bir değerlendirme olmuştur. Nitekim Yargıtay 13. HD. bir başka kararında altı adet bağımsız bölüm alan davacının tüketici olarak değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir³⁸. Benzer şekilde on yedi adet tatil amaçlı devre mülk satın alınması³⁹ ve malî müşavir tarafından filo indiriminden de faydalanarak üç adet araç alınması⁴⁰ hallerinde Yargıtay tarafından tüketici olunmadığı değerlendirilmiştir. Ancak iş veya işlemdeki sayısal çokluğun bir gerekçesi varsa yani ticarî veya meslekî amaçla alınmadığı ispatlanabiliyorsa kişi tüketici olarak kabul edilmelidir. Yargıtay 17. HD. bir kararında kendisi ve akrabaları için konut olarak kullanmak amacıyla dört adet daire alan

tüketici iken, kira getirisi için aldığı konutlar açısından tüketici olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. **Doğar**, s. 316-317.

³⁸ “Her ne kadar mahkemece, tasarruf ve geleceğini garanti altına almak amacıyla 6 bağımsız bölüm satın alan davacının tüketici kapsamına giremeyeceği gerekçesi ile taraflar arasında 6502 sayılı Yasa kapsamında kalan bir ilişkinin mevcut olmadığı ve davanın Tüketici Mahkemesinde bakılıp görülmesi mümkün olmadığı ve uyuşmazlığın çözümünün genel mahkemelerin görevi içerisinde kaldığı doğru olarak belirtilmesine rağmen Sarıkamış İlçesi'nde tek Asliye Hukuk Mahkemesi'nin bulunması nedeniyle Tüketici Mahkemesi sıfatıyla Asliye Hukuk Mahkemesi olarak bakılan bu davada ara kararla genel mahkeme sıfatıyla davanın bakılmasına karar verilerek, işin esasına girilip, taraf delilleri de toplandıktan sonra hasıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken esastan görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/5232 K. 2015/8680 T. 18.3.2015, www.lexpera.com.tr.

³⁹ Yargıtay 13. HD., E. 2014/47555 K. 2015/907 T. 21.1.2015, www.lexpera.com.tr.

⁴⁰ “Somut olay değerlendirildiğinde mali müşavir olan davacının üç adet aracı filo indirimi kullanarak satın aldığından bu satış ticari olduğundan davacı yasadaki tüketici tanımına girmemektedir. Bu durumda davaya bakmaya genel mahkemeler görevlidir.” Yargıtay 13. HD., E. 2006/1860 K. 2006/4635 T. 29.03.2006, www.lexpera.com.tr.

kişinin tüketici olduğuna hükmetmiştir⁴¹. Yargıtay 13. HD. bir kararında sayısal çokluk olsa da (somut olayda iki adet daire alınması) duruşma açılarak satın alma amacının araştırılarak buna göre karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴².

II. Tüketici Olmanın Kural Olması

Yargı kararlarında tüketici olmanın asıl olduğu ve ticarî veya meslekî amaç ile hareket edildiğini iddia edenin bunu ispatlaması

⁴¹ “Somut olayda davacı, davalılar ile kendisi ve ...da bulunan akrabaları için konut amaçlı kullanmak üzere dört adet taşınmazın alım satımı hususunda 09.07.2012 tarihinde anlaşma yaptıklarını, taraflar arasında imzalanan 09.07.2012 tarihli protokol uyarınca davalılara nakden ve peşinen 81.000,00 TL ödediğini, söz konusu dairelerin 01.01.2013 tarihinde teslim edileceği kararlaştırılmasına rağmen halen teslim edilmediğini ileri sürerek ödenen bedelin faiziyle iadesini talep etmektedir. Dosya kapsamından, taraflar arasındaki uyuşmazlık konusu taşınmazların, davacı tarafından ticari veya mesleki olmayan amaçlarla, kendisi ve akrabaları için konut amaçlı kullanmak üzere satın alındığı anlaşılmaktadır. Buna göre davacının, 4077 sayılı Kanunda belirtilen “Tüketici” tanımına girdiği, davalıların ise yasada belirtilen “satıcı” tanımına uyduğu anlaşılmakla, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamındaki uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 17. HD., E. 2014/22200 K. 2014/18756 T. 16.12.2014, www.lexpera.com.tr.

⁴² “Somut olayda davacı, davalıdan iki adet daire satın aldığı, ve bedelini ödediğini, ancak dairelerin dava dışı şahsa satıldığını ileri sürerek dairelerin bedelinin tahsilini istemiş, mahkemece davacının iki adet daire satın alması nedeniyle tüketici kabul edilemeyeceği gerekçesiyle dava dilekçesi davalıya tebliğ edilmeksizin ve duruşma açılmaksızın görevsizlik kararı verilmiş ise de...dava dilekçesinin davalıya tebliğ edilerek duruşma açılması ve bundan sonra satın alınan dairelerin satın alma amacının araştırılarak sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/36754 K. 2016/2002 T. 27.1.2016, www.lexpera.com.tr.

gerektiği yönünde bir eğilim bulunmaktadır⁴³. Örneğin satın alınan kamyonetin ayıplı çıkmasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, Yargıtay 13. HD. aracın ruhsatında kullanım amacı olarak yolcu nakli-hususi yazdığını ayrıca aracın, davacı tarafından ticarî veya meslekî amaçla kullanıldığına dair dosyada bir delil bulunmadığı gerekçeleriyle davacının tüketici olarak kabul edilmesi gerektiğini ve tüketici mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir⁴⁴.

İtirazın iptali istemli bir başka davada, dava konusu taşınmaz için taraflar arasındaki satış vaadi sözleşmesinde taşınmazın niteliği home-ofis olarak belirtilmiş ancak noterde düzenlenen sözleşmede konut satış vaadi sözleşmesi yapılmıştır. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 6. HD. bu uyuşmazlıkla ilgili olarak taşınmazın ne amaçla alındığına dair aksine bilgi olmadığı ve keşif de yapılmadığı için davacının tüketici olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir⁴⁵.

III. Kapalı Kasa Kamyonet - Hususi Ruhsat Yargıtay tarafından resmî belgelerdeki ifadeler de tüketici sıfatının belirlenmesinde kullanılmaktadır. Yargıtay 19. HD. bir kararında kapalı kasalı kamyonetin dava konusu olduğu uyuşmazlıkta, araç kapalı kasalı kamyonet olsa da ruhsatta hususi ibaresinin geçtiği ve ticarî veya meslekî amaçla kullanıldığının da ispat edilemediğini gerekçe göstererek

⁴³ Tüketici sözleşmesinin bulunup bulunmadığı hususunda tereddüt bulunması halinde tüketici sözleşmesinin var olduğunun kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **Ozanoğlu**, s. 61.

⁴⁴ Yargıtay 13. HD., E. 2015/31448 K. 2015/28506 T. 5.10.2015, www.lexpera.com.tr.

⁴⁵ “Somut olayda; Dava, davalının yapıp sattığı projeden taşınmaz satışı nedeniyle itirazın iptali istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki satış vaadi sözleşmesinde taşınmazın niteliği home-ofis olarak gösterilmiş, noterde düzenlenen sözleşmede ise konut satış vaadi sözleşmesi olarak düzenlenmiştir. Taşınmazın ne amaçla alındığı ve kullanılacağına ilişkin dosya kapsamında aksine bir bilgi bulunmadığı, mahallinde de keşif yapılarak taşınmazın vasfı da belirlenmediğine göre, eldeki uyuşmazlık bakımından davacının tüketici sıfatının bulunduğu kabulü gerekir.” İzmir BAM, 6. HD., E. 2018/901 K. 2018/712 T. 19.4.2018, www.lexpera.com.tr.

davacıyı tüketici olarak değerlendirmiştir⁴⁶. Hatta Yargıtay 13. HD., kapalı kasa bir kamyonet satın alan taciri, aracın kullanım amacının ruhsatta hususi olarak belirtilmesi ve aracın şahsi ihtiyaçlar için kullanıldığının beyan edilmesi sebebiyle tüketici olarak kabul etmiştir⁴⁷. Yargıtay 13. HD. tarafından verilen bir başka kararda ise kapalı kasa kamyonet olan aracın ruhsatında hususi ibaresinin olmaması sebebiyle davacının tüketici olmadığı kabul edilmiştir⁴⁸. Ancak yine aynı Yargıtay dairesi tarafından

⁴⁶ “Davaya konu aracın ruhsatında "kamyonet-hususi" yazılı olup, davacının tacir olduğu da kanıtlanamamıştır. Benzer konuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 17.04.2013 tarihli 2012/13-1217 E.-2013/55 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, uyumsuzluğun çözümünde davaya konu aracın hangi amaçla kullanılmak üzere satın alındığının tespiti önem taşımaktadır. Davacının aracı ticari amaçla kullanmak üzere değil de hususi amaçla kullanmak için aldığını beyan ederek aracı "hususisi" olarak tescil ettirmiş olması karşısında, aksi de ispatlanamamış olmasına göre aracın hususi amaçla satın alındığının kabulü gerekirken, yanlış değerlendirmeyle yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.” Yargıtay 19. HD., E. 2014/8305 K. 2014/10786 T. 10.06.2014, www.lexpera.com.tr.

⁴⁷ “Somut olayda, taraflar arasındaki satış sözleşmesine konu olan araç, ruhsatında aracın kullanma şeklinin “ticari” değil, “hususisi” olduğunun yazıldığı, davacının duruşmadaki beyanında aracı şahsi ihtiyacı için aldığını beyan ettiği bu nedenle aracın ticari amaçla değil, hususi amaçla satın alındığı anlaşılmaktadır. Araç ruhsatında “yük nakli”nin işaretli olması ve davacının da ticari işletmesi olan bir tacir olması da, mahkemenin kabulünün aksine, sonuca etkili değildir. O halde taraflar arasındaki uyumsuzluk, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre...” Yargıtay 13. HD E. 2012/5348 K. 2012/11621 T. 27.04.2012, www.legalbank.net/arama.

⁴⁸ “Somut uyumsuzlukta, davaya konu aracın dosyadaki motorlu araç tescil ve trafik belgelerinden kapalı kasa kamyonet olduğu anlaşılmaktadır. Aracın mevcut belgelerde hususi amaca tahsis olduğuna ilişkin bilgi ve belge olmadığından, davacı, 4077 sayılı kanunun 3. maddesinde belirtilen tüketici tanımına uymadığından, taraflar arasında 4077 sayılı yasa kapsamında kalan bir ilişkinin mevcut olmadığı anlaşılmakla uyumsuzluğun çözümü genel

verilen daha önceki bir kararda ise dava konusu kapalı kasa kamyonet olan aracın ruhsatında veya faturasında kullanım amacına yer verilmemesi halinde kullanım amacının tespit edilerek buna göre bir karara varılması gerektiğini belirtmiştir⁴⁹.

Kanaatimizce her ne kadar araç ruhsatı resmî belge olsa da hayatın olağan akışı da dikkate alınmalıdır. Zira kapalı kasa kamyonet genelde ticarî veya meslekî faaliyetlerle uğraşanlar tarafından kullanılmaktadır. Herhangi bir yük taşınması gerekmeyen sıradan insanların kapalı kasalı kamyonet alması olağan değildir. Keza bazı mal ve hizmetlerin doğası gereği ticarî veya meslekî amaçla kullanıldığı açıktır. Nitekim Yargıtay 13. HD. çapa makinesi satın alan kişinin, meslekî amaçla hareket ettiğini belirterek tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁵⁰. Bu sebeple yukarıdaki yargı kararlarına katılmamaktayız.

mahkemelerin görevi içerisinde.” Yargıtay 13. HD E.2013/6728 K.2013/13962 T.28.05.2013, www.legalbank.net/arama.

⁴⁹ “Mahkemece, dava konusu aracın kapalı kasa kamyonet olup yük taşıma amaçlı kullanıldığı, uyuşmazlığın 4077 sayılı yasa kapsamında kalmadığı ve Genel mahkemelerin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Dosyada bulunan satışa konu aracın fatura ve ruhsatında aracın kapalı kasa kamyonet olduğu belirtilmiş olup hususi veya ticari olup olmadığı yönünde bir açıklama bulunmadığı gibi, mahkemece de bu yönde yeterli bir araştırma yapılmamıştır. Öyle ise mahkemece öncelikle dava konusu aracın ne amaçla alındığı 2007/11367-2008/1945 araştırılmalı, sonuçta aracın ticari veya mesleki amaçla alınıp kullanıldığının anlaşılması halinde şimdiki gibi görevsizlik kararı verilmeli, aksi halde, yani aracın ticari veya mesleki amaçla değil hususi amaçla kullanıldığının anlaşılması halinde ise işin esası incelenip sonucuna göre bir karar verilmelidir.” Yargıtay 13. HD E.2007/11367 K.2008/1945 T.12.02.2008, www.legalbank.net/arama.

⁵⁰ “Somut uyuşmazlıkta davacının almış olduğu çapa makinesi mesleki faaliyetinin yürütülmesi amacı ile alınmış olup davacının tüketici sıfatına sahip olmaması sebebi ile taraflar arasındaki uyuşmazlığın 4077 sayılı Yasa kapsamında kalmadığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay

IV. Beyanların Tüketici Sifatının Tespitine Etkisi

Yargıtay kararlarında tüketici sıfatının tespitinde davacının beyanları da dikkate alınmaktadır. Yargıtay 20. HD. bir kararında davacı dava konusu telefonu, internet aracılığıyla mal takip etmek için aldığını beyan etmesi (iş ile ilgili olması) sebebiyle tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁵¹. Başka bir davada ise davacı avukat, sanık müdafii olarak duruşmaya katılmak için davalı şirketten deniz uçağı bileti satın aldığını ancak seferin iptal edildiğini belirterek tüketici mahkemesi nezdinde açtığı davada, davalı şirketten maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. Yargıtay 11. HD. önüne gelen bu uyuşmazlıkta davacı avukatın mesleğinin icrası amacıyla hareket ettiği gerekçesiyle tüketici olmadığına karar vermiştir⁵².

13. HD., E. 2012/18141 K. 2012/26738 T. 26.11.2012, www.lexpera.com.tr.

⁵¹ “Somut olayda, davacı, davalı firmadan satın aldığı cep telefonunun ayıplı çıktığını ve bu nedenle zarara uğradığını belirterek, fatura karşılığı ödediği ücretin iadesini talep ettiği, Faturanın “.....” adına düzenlendiği ve yurt dışındayken internet aracılığıyla aracılık yapıp mal takip etmek için, diğer bir anlatımla ticari işini takip etmek için telefon aldığı anlaşılmıştır. Bu durumda, telefonun davacının işi ile ilgili olması nedeniyle, davacı ... 4077 sayılı Kanun anlamında tüketici sıfatına sahip olmadığından, uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2015/1161 K. 2015/1837 T. 20.3.2015, www.lexpera.com.tr.

⁵² “Somut olayda, davacının sanık müdafii olarak takip ettiği davanın duruşmasına katılmak için davalı şirketten bilet satın aldığı, bu itibarla davacının mesleki (vekillik) amaçlarla hareket ettiği, bu amaçla bilet satın almasının mesleki faaliyeti kapsamında olduğu açık olup, 6502 sayılı Kanun’un 2. maddesinde yer alan tüketici tanımına girmeyen işlemin de tüketici işlemi olarak kabul edilemeyeceği gözetilmeksizin yanılığın değerlendirilmesiyle işin esasına girilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. HD., E. 2017/930 K. 2018/6554 T. 22.10.2018, www.lexpera.com.tr.

V. Avukatlık Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklar

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, avukatlık sözleşmesinden kaynaklı vekalet ücretinin tahsilinin talep edildiği davalarda, müvekkilin tüketici sıfatını taşıması halinde tüketici mahkemelerinin yetkili olduğuna karar vermiştir⁵³. Benzer şekilde Yargıtay 13. HD. de avukat ile müvekkil arasındaki ilişkinin tüketici ilişkisi olması halinde tüketici mahkemelerinin yetkili olacağına karar vermiştir⁵⁴. Bununla birlikte işçilik alacaklarının tahsili veya işe iade talepleri gibi iş hukuku davalarında, işçinin temsil edilmesi için kurulan vekalet ilişkisi açısından müvekkilin tüketici olarak kabul edilemeyeceği yönünde kararlar bulunmaktadır.

Yargıtay 3. HD. hizmet tespiti ve işçilik alacağı davasında temsil edilmek için avukata vekalet veren işçinin, tüketici olmadığına karar vermiştir⁵⁵.

⁵³ “Avukatın sunduğu hizmet, müvekkilinin tüketici sıfatını taşıması ve bu suretle vekâlete ilişkin hukuki münasebetin tüketici işlemi vasfında olması durumunda, TKHK hükümlerine tabi olacak, taraflar arasında doğan ihtilaflar da tüketici mahkemeleri (miktar sınırına göre tüketici hakem heyetleri) önünde çözümlenecektir.” Yargıtay HGK. E. 2017/3173 K. 2021/398 T. 01.04.2021, www.lexpera.com.tr.

⁵⁴ “Vekil-Müvekkil arasında vekalet dayalı sözleşmesel bir ilişki kurulduğu gözetilerek, sözleşmesel ilişkinin temelindeki işlemin, tüketici işlemi olup olmadığının açıklığa kavuşturulması ve sonucuna göre mahkemelerin görevli olup olmadıklarının belirlenmesi gerekeceği tartışmasızdır. Bu açıklamalar ışığında daireler arasındaki uyuşmazlıkların giderilmesine karar verilmesi gerekmiştir.” Yargıtay 13. HD., E. 2018/3545 K. 2018/7887 T. 12.7.2018, www.lexpera.com.tr.

⁵⁵ “Somut olayda, davalının işçi statüsü ile diğer dava dışı üçüncü kişiye karşı açtığı hizmet tespiti ve işçilik alacağı davası kapsamında davalıya vekâlet verilmiş, uyuşmazlık da bu vekâlet ilişkisinden kaynaklanmıştır. Davalının iş mahkemesindeki hizmet tespiti davasında, tüketici olarak değerlendirilemeyeceğinden taraflar arasındaki uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun

Yargıtay 13. HD. de işçilik alacaklarının tahsili amacıyla avukata vekalet verilmesi durumunda, aralarındaki ilişkinin tüketici ilişkisi olmadığına çünkü müvekkil işçinin, meslekî amaçla hareket etmesi sebebiyle müvekkilin tüketici olmadığına karar vermiştir⁵⁶. Ancak Yargıtay 20. HD., müvekkil işçinin, avukata vekalet vermesi halinde ticarî veya meslekî amaçla hareket etmediğini belirterek müvekkil işçinin tüketici olduğuna karar vermiştir⁵⁷.

kapsamında kaldığının kabulü de mümkün değildir.” Yargıtay 3. HD., E. 2022/6067 K. 2022/6981 T. 26.9.2022, www.lexpera.com.tr.

⁵⁶ “Eldeki davada, davacı, vekalet görevini özenle yürütmesine rağmen davalı işçinin vekalet ücretini ödemediğini iddia ederek, ödenmeyen vekalet ücreti ile dava için yaptığı masrafların tahsili için eldeki davayı açmıştır. Davalı işçilik alacağının tahsili için davacı avukata vekalet vermiş olup, işin özü itibarıyla mesleki faaliyet kapsamında olduğundan, 6502 sayılı yasada tanımlanan tüketici sıfatını taşımamaktadır. Vekalet sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların 6502 sayılı yasa kapsamında olması için mutlak surette taraflardan en az birisinin tüketici vasfını taşıması gerekir. Somut uyuşmazlıkta davalı işçi, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da tanımı yapılan tüketici kapsamında olmadığından, taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay 13. HD., E. 2016/13247 K. 2016/17823 T. 6.10.2016, www.lexpera.com.tr.

⁵⁷ “Eldeki davada, davacı, davalı ile aralarındaki vekalet ilişkisi nedeniyle ödenmeyen vekalet ücreti alacağının tahsili için başlatılan icra takibine yapılan itirazın iptaline karar verilmesi talep ve dava etmiştir. Avukat olan davacının mesleki faaliyette bulunan kişi olması nedeniyle tüketici konumunda olmadıkları kuşkusuzdur. Davalı işçilik alacağının tahsili için davacı avukata vekalet verdiği, davalının mesleki ve ticari faaliyetinden kaynaklanan bir hakkını dava etmek için vekaletname vermediği gözetildiğinde aralarındaki vekalet ilişkisi yönünden davalının 6502 sayılı Kanun anlamında tüketici kabul edilmesi ve bu olgunun sonucu olarak taraflar arasındaki vekalet ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekir.” Yargıtay 20. HD., E. 2018/6135 K. 2019/332 T. 21.1.2019, www.lexpera.com.tr.

VI. Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesi

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri açısından Yargıtay, arsa sahiplerinin konut edinme değil arsasını değerlendirme amacı ile hareket ettiğini belirtmekte ayrıca bu sözleşmelerin üst düzey teknoloji gerektirmesinden dolayı arsa sahiplerinin tüketici olarak kabul edilemeyeceklerine karar vermektedir⁵⁸.

Yargıtay kararlarında kentsel dönüşüm sebebiyle yapılan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri açısından da arsa sahipleri tüketici olarak kabul edilmemektedir⁵⁹.

⁵⁸ “Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde arsa sahibi açısından güdülen amaç kullanmak için konut edinmek değil arsasını değerlendirmektir. Bu nedenle arsa sahibinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi imzalarken güttüğü saikin 6502 sayılı Kanunda tanımlanan tüketicinin saikinden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerine konu işin üst düzey teknolojiyi gerektirmesi, sözleşme kapsamında taşınmaz satış vaadi ve inşaat sözleşmelerinin de bulunduğu nazara alındığında 6502 sayılı Kanunda kanun koyucunun salt kullanma ve tüketme amacına yönelik mutfak, dolap yaptırmak araç tamiri yapmak gibi dar kapsamlı eser sözleşmelerini kastettiği, arsa karşılığı inşaat sözleşmelerinin ise bu kapsamda olmadığı kabulü gerekir.” Yargıtay 20. HD., E. 2017/5103 K. 2017/2506 T. 27.3.2017, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/12114 K. 2016/10232 T. 7.11.2016, www.lexpera.com.tr.

⁵⁹ “Somut olayda; uyuşmazlık, kentsel dönüşüm kapsamında arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda, arsa sahibi açısından güdülen amaç kullanmak için konut edinmek değil; arsasını değerlendirmektir. Bu nedenle, arsa sahibinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi imzalarken güttüğü saikin 6502 sayılı Kanunda tanımlanan tüketicinin saikinden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/7517 K. 2016/11063 T. 22.11.2016, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/12748 K. 2016/11932 T. 8.12.2016, www.lexpera.com.tr.

VII. Kasko - Hâlefiyet - Rücû

Her ne kadar sigorta sözleşmesine ilişkin hususlar TTK'da düzenlenmiş olsa da ticarî veya meslekî amaç olmadan yapılan kasko sözleşmeleri sebebiyle ortaya çıkan uyuşmazlıklar açısından sigorta ettiren tüketici olarak kabul edilecektir⁶⁰. Benzer şekilde tüketici kredisine bağlı olarak yapılan hayat sigortaları açısından da sigorta ettiren tüketici olarak kabul edilmektedir⁶¹.

Sigorta şirketinin halefiyet hakkına dayanarak açacağı davalarda, eğer sigorta ettiren ile davalı üçüncü kişi arasında tüketici-satıcı/sağlayıcı ilişkisi varsa sigorta şirketi tüketici mahkemesinde rücu davası açacaktır⁶².

Sigorta şirketi, asliye ticaret mahkemesinde açtığı dava ile zorunlu malî mesuliyet sigortası kapsamında trafik kazasında dava dışı üçüncü kişiye ödediği bedeli, aracın alkollü kullanıldığı iddiası ile sigortalısından talep etmiştir. Yargıtay 20. HD., davalının zorunlu malî mesuliyet sigortası açısından tüketici olduğunu belirterek

⁶⁰ “Davacının aracının kasko poliçesi kapsamında davalı tarafından sigortalandığı, davacı ile davalı arasında tüketici işlemi ve tüketici ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/11759 K. 2016/11296 T. 28.11.2016, www.lexpera.com.tr.

⁶¹ “Somut olayda dava, davacıların miras bırakanına kullandırılan tüketici kredisi kapsamında yapılan hayat sigorta poliçesinden kaynaklanmakta olup, davacılar 6502 sayılı Kanun kapsamında tüketici sıfatına sahiptirler. Bu durumda uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/4600 K. 2016/8957 T. 13.10.2016, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/11936 K. 2016/11474 T. 29.11.2016, www.lexpera.com.tr.

⁶² “Davacı, sigorta şirketi, halefiyet ilkesi gereğince sigortalısının yerine dava açmış olup, sigortalının evinde kullanmak için buzdolabı satın aldığı, sigortalı ile davalı arasında, 6502 sayılı Kanun kapsamında tüketici ilişkisi bulunduğu ve sigortalının tüketici olduğu anlaşıldığından uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/11505 K. 2016/11366 T. 28.11.2016, www.lexpera.com.tr.

uyuşmazlığın tüketici mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerektiğine karar vermiştir⁶³.

VIII. Karma Amaç

Yargıtay 4. HD., karma amaçın varlığı halinde tüketici sıfatına sahip olunamayacağına karar vermiştir⁶⁴.

IX. Ticaret Şirketleri

Ticaret şirketlerinin bütün işleri ticarî olduğu için tüketici olmaları mümkün değildir. Yargıtay kararları da bu yöndedir⁶⁵. Ancak

⁶³ “Davacı sigorta şirketi ile davalı arasında akdedilmiş zorunlu mali mesuliyet sigorta sözleşmesi bulunduğu, 6502 sayılı TKHK'nın 3/1-(I) maddesinde ise mal veya hizmet piyasalarında ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan her türlü sözleşme ve hukukî işlem, Kanun kapsamına (m. 2) alınmıştır. Buna göre, uyuşmazlığın tüketici mahkemesince görülüp sonuçlandırılması gerekir.” Yargıtay 20. HD., E. 2016/459 K. 2016/2979 T. 9.3.2016, www.lexpera.com.tr.

⁶⁴ “Davacı dava dilekçesinde Baro adına Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde hukuk programları dağıtımını yaptığı, dağıtım sırasında kullanacağı aracın sorunsuz olması gerektiğini bu nedenle yeni araç aldığını, ancak aracın sık sık arızalanarak güvenilirliğini kaybettiğini ileri sürerek değişimini istemiştir. Davacının bu beyanından dava konusu aracın karma amaçla satın alındığı anlaşılmaktadır. 4077 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla bir mal veya hizmeti edinen, kullanan veya yararlanan gerçek veya tüzel kişidir. Şu durumda karma amaçlı olarak mal alan kişinin tüketici olduğundan söz edilemez ve Tüketici Mahkemesi taraflarından birinin tüketici olduğu davalara bakacağından, davanın Tüketici Mahkemesi yerine genel mahkemede görülmesi gerekir.” Yargıtay 4. HD., E. 2006/47 K. 2007/321 T. 23.01.2007, www.lexpera.com.tr.

⁶⁵ “Davacı limited şirket, tacir olup; tüzel kişilik adına ticari işletmesinde kullanmak üzere otomobil satın almıştır. Davacı tüketici olarak tanımlanamayacağı gibi, yaptığı işlemin tüketici işlemi olarak kabulüne de olanak bulunmamaktadır. Her ne kadar aracın hususi araç olduğu beyan edilmiş ise de aracın sahibinin şirket olması ve

aksi yönde bazı yargı kararları da bulunmaktadır. Yargıtay 19. HD. 1999 yılında vermiş olduğu bir kararda, davacı şirketin nihai olarak alıp kullandığı araç bakımından tüketici olduğuna karar vermiştir⁶⁶. Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi de bir tapu iptal ve tescil davasında, davacı ticaret şirketinin satın aldığı villayı konut olarak kullanacağını belirterek tüketici olduğuna karar vermiştir⁶⁷.

X. Kooperatifler

Davacı yüklenicinin, eser sözleşmesinden kaynaklanan bakiye alacağını kooperatiften talep ettiği davada Yargıtay, yapı kooperatifi olan davalının tüketici sıfatına sahip olmadığını belirtmiştir⁶⁸.

faturanın da şirket adına düzenlenmesi nedeniyle, bu araç özel değil, ticari bir araçtır.” Yargıtay HGK., E. 2017/913 K. 2020/568 T. 9.7.2020, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1637 K. 2020/13 T. 14.1.2020, www.lexpera.com.tr.

⁶⁶ “...kanunun, işletmesinin tüketim ihtiyacı kadar (lastik, temizlik eldiveni, temizlik malzemesi, kırılan kapı kilidinin yenisi, soğutma cihazı vs. gibi) mal almak suretiyle nihai tüketimde bulunan bir tüzel kişi taciri, korumanın kapsamı dışında bıraktığı düşünülemez. Kaldı ki hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın nihai tüketici olan gerçek kişi tacirler koruma kapsamında iken tüzel kişi tacirlerin koruma kapsamı dışında bırakılmaları Anayasa'nın eşitlik ilkesine de aykırılık teşkil edebilir. Bu durumda davacı şirketin, aracı özel amaçla satın alıp, nihai olarak yararlandığı anlaşıldığından mahkemece davanın 4077 Sayılı Yasa hükümleri uyarınca değerlendirilmesi gerekirken...” Yargıtay 19. HD E.1999/3932 K.1999/4621 T.06.07.1999, www.legalbank.net/arama.

⁶⁷ Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/498 K. 2021/336, T. 18.3.2021, www.lexpera.com.tr.

⁶⁸ “Davalı karşı davacı cevap ve karşı dava ekindeki vekaletnamesine göre konut yapı kooperatifi olup tüketici vasfı yoktur. Keza davacı karşı davalı yüklenici ise de, kooperatif tüketici olmadığından taraflar arasındaki ilişkinin 6502 sayılı Yasa kapsamı dışında kaldığı anlaşıldığına göre davaya bakma hususunda genel mahkemeler görevlidir.” Yargıtay 15. HD., E. 2016/3928 K. 2017/3148 T. 26.9.2017, www.lexpera.com.tr. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/10360

XI. Dernek ve Vakıflar

İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesi, ticarî amacı bulunmayan vakıf ile banka arasındaki uyumsuzlukta, vakfın tüketici olduğuna karar vermiştir⁶⁹.

Davacı dernek, satın aldığı klimanın hatalı montajı sebebiyle çıkan yangından kaynaklı zararını davalıdan talep etmiştir. Davalı, davacı derneğin tüketici olmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay 15. HD., derneğin klimayı gelir sağlama amacı ile almadığını belirterek davacı derneğin tüketici olduğuna karar vermiştir⁷⁰.

XII. Kamu Tüzel Kişileri

Davacı vergi dairesinin, yeni hat bağlanması sebebiyle fotokopi makinelerinde meydana gelen zararı talep ettiği davada

K. 2016/9982 T. 3.11.2016, www.lexpera.com.tr; Yargıtay 3. HD., E. 2020/8172 K. 2021/2772 T. 16.3.2021, www.lexpera.com.tr.

⁶⁹ “Huzurdaki davada da herhangi bir ticarî gaye gütmeyen davacı vakıf ile davalı banka arasındaki ilişki tüketici ilişkisi olarak öne çıkmaktadır.” İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/513 K. 2020/501, T. 16.10.2020, www.lexpera.com.tr.

⁷⁰ “Derneğe gelir sağlama amaçlı faaliyette bulunurken veya bulunmak amacıyla yaptığı işlemler nedeniyle derneğin tüketici sayılması mümkün değildir. Çünkü bu şekilde yapılan işlemin, dernek yönünden yasanın amacı içerisinde tüketici tanımına uyan bir şekilde yapılmış bir işlem olduğundan söz edilemez. Buna karşın kazanç paylaşma amacı ile kurulması mümkün olmayan derneğin; gelir sağlama amaçlı bir faaliyette de bulunmaksızın yaptığı hukuki işlemlerde tüketici konumunda olması mümkündür. Davacı derneğin klimayı derneğe gelir sağlama faaliyeti kapsamında yaptığı işlemlerin gereği olarak alması söz konusu olmadığı için mesleki bir faaliyette bulunduğundan söz edilemeyeceği, tüzel kişi olsa da mesleki bir faaliyet söz konusu olmadığından davacı derneğin tüketici sayılması gerektiği açıktır.” Yargıtay 15. HD., E. 2016/5633 K. 2016/5021 T. 6.12.2016, www.lexpera.com.tr.

Yargıtay 3. HD., davacının tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁷¹.

Yargıtay 13. HD., belediye hizmetlerinde kullanılmak üzere alınan jeneratör açısından belediyenin tüketici sıfatına sahip olamayacağına karar vermiştir⁷².

Davacı üniversite tarafından kayıp/kaçak bedelinin talep edildiği davada Yargıtay 3. HD., üniversitenin tüketici sıfatına sahip olmadığına karar vermiştir⁷³.

⁷¹ “Somut olayda; davalı tarafından yapılan yeni hat bağlama çalışmaları sırasında hatlara verilen yüksek faz ve kesinti nedeniyle davacı Vergi Dairesi Müdürlüğü'nün hizmet binasında kullanılan fotokopi makinesinin arızalanması nedeniyle meydana gelen 1.825 TL zararın tahsili talep ve dava edilmektedir. Davacı kurumun hizmet verdiği binada bulunan makinede meydana gelen zararın dava konusu yapılmasına göre; davacı idare, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3.maddesine göre tüketici sıfatına sahip değildir.” Yargıtay 3. HD., E. 2012/203 K. 2012/5491 T. 01.03.2012, www.lexpera.com.tr.

⁷² “Somut uyuşmazlıkta, dava konusu jeneratör, Belediye hizmetlerinde kullanma amacı ile satın alındığı için, davacı Belediye yasanın 3.maddesinde belirtilen “tüketici” tanımına girmemektedir.” Yargıtay 13. HD., E. 2015/24165 K. 2015/23522 T. 6.7.2015, www.lexpera.com.tr.

⁷³ “Somut olayda, dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava konusu aboneliklerin davacı Üniversitenin Tıp Fakültesi Bacalı Hastanesi için düzenlendiği, davacının 6502 sayılı yasa kapsamında, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olmadığı açık olup, davacı 6502 sayılı yasa kapsamında tüketici tanımına uymadığı gibi, olayda 6502 sayılı kanun hükümlerinin uygulanması da mümkün değildir. Bu duruma göre, uyuşmazlığın çözümü genel mahkemelerin görevi içerisindedir.” Yargıtay 3. HD., E. 2014/21782 K. 2015/17720 T. 11.11.2015, www.lexpera.com.tr. Benzer karar için bkz. “Somut uyuşmazlıkta davalı Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü'nün tüketici olarak kabulü mümkün değildir. Bu durumda taraflar arasındaki uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkındaki

Köy tüzel kişiliği ile yüklenici arasında cemevi ve düğün salonu inşaatı konusunda yapılan eser sözleşmesinde Yargıtay 20. HD. tarafından köy tüzel kişiliğinin tüketici olmadığına karar verilmiştir⁷⁴.

SONUÇ

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a göre tüketici kavramını genişletmiştir. Bu sayede artık tüketicinin edindiği mal veya hizmeti bizzat kullanması gerekmediği kabul edilmektedir. Keza tüketici sadece sözleşmesel ilişkinin var olması halinde değil sözleşmenin kurulmasından önce ve sonra da korunmaktadır. Tüketici sıfatına sahip kişi artık culpa in contrahendo sorumluluğu açısından da zararını tüketici mahkemesinden talep edecektir.

Kanun koyucu, tüketicinin ticarî veya meslekî olmayan bir amaçla hareket etmesi gerektiğini düzenlemiştir. Bu sebeple tüketici sıfatının belirlenmesinde amaç yönünden değerlendirme yapılırken (özellikle karma amaç bakımından) az ya da çok ticarî veya meslekî amacın varlığı halinde kişinin tüketici olmadığına karar verilmelidir. Zira kanun koyucu, tüketicinin sahip olmaması gereken amacı göstererek tüketiciyi tanımlamıştır. Bu halde kanun koyucunun ticarî veya meslekî amaçla hareket eden hiç kimseyi tüketici olarak kabul etmek istemediği anlaşılmalıdır. Uygulamada da tüketici sıfatının tespitinde bu husus dikkate alınmalıdır.

Avrupa Birliği ülkelerinin genelinden farklı olarak tüzel kişilerin de tüketici olarak kabul edilmesi oldukça yerinde olmuştur.

⁷⁴ *kanun kapsamında kalmadığının kabulü gerekir.* Yargıtay 13. HD E. 2005/4061, K. 2005/10142, T.15.06.2005, www.legalbank.net/arama. "6502 sayılı Kanunun 3. maddesinde eser sözleşmesinin tüketici işlemi olduğu ve bu sözleşmeden dolayı taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlıkların tüketici mahkemesi tarafından karara bağlanacağı belirtilmiştir. Ancak, davacı köyün tüketici sıfatı bulunmadığı anlaşıldığından, uyuşmazlığın ... Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlanması gerekmektedir." Yargıtay 20. HD., E. 2016/5222 K. 2016/6842 T. 13.6.2016, www.lexpera.com.tr.

Zira ticarî veya meslekî amaç gütmeyen tüzel kişiler edindikleri mal veya hizmetleri esas itibariyle amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmaktadır. Özellikle dernek ve vakıfların, toplumsal işlevleri de düşünüldüğünde, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun kapsamı içerisinde kalması son derece yerinde olmuştur.

Kanun koyucu tarafından tüzel kişi tacirler açısından özel bir düzenleme yapılmamıştır. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemelere göre tüzel kişi tacirlerin adı alanı olmadığı için tüketici olamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Özellikle ticaret şirketleri açısından bu sonuç oldukça isabetlidir. Olması gereken hukuk açısından ticarî işletme işleten dernek ve vakıfların, ticarî olmayan işleri açısından tüketici sayılmaları gerektiği düşünülebilir. Ancak yaşanabilecek olası kötüye kullanmalar da dikkate alındığında böyle bir düzenleme yapılması tüketici sıfatının tespitini aşırı derecede zorlaştıracaktır. Bu sebeple mevcut düzenleme ülke gerçeklerine daha uygundur.

KAYNAKÇA

Akipek, Şebnem, "Madde 3/Akipek Şerhi", Milli Şerh, (Editörler: Hakan Tokbaş ve Özlem Tüzüner), Aristo Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 56.

Aktaş Çelik, Ümran, Tüketici Hukuku Açısından Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Aktürk, İpek Yücer, Tüzelkişi Tacirin Tüketici Sıfatı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, S. 2, s. 103-128.

Arkan, Sabih, Ticarî İşletme Hukuku, 24. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018.

Aslan, İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015.

Aydoğdu, Murat, Tüketici Hukuku Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

Aydoğdu, Murat, Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi (Haksız Şart), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Bahtiyar, Mehmet/**Biçer**, Levent, Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016, C. 22, S. 3, s. 395-436.

Bal, Yakup, Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2022, S. 50, s. 365-384.

Çabri, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Çınar, Ömer, Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Deryal, Yayha/**Korkmaz**, Yakup, Yeni Tüketici Hukuku, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

Dikbaş, Ufuk, Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Doğar, Mehmet, Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı Açısından TKHK Hükümlerinin Uygulanması Sorunu. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2021, S. 1, s. 305-326.

Erdayı, A. Utku, Beyaz Yakalıların Tanımlanması Üzerine. [İş Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi](#), 2012, C. 14, S. 3, s. 65-80.

Fıncıoğulları, Feray, Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Kahveci, Nalan, Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Kara, İlhan, Tüketici Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Narbay, Şafak/**Akkuş**, Muhammed, Ticari İş ve Tüketici İşlemi Kavramları Ekseninde Görevli Mahkeme ve Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Düşünceler, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2020, S. 44, s. 301 - 334.

Ozanoğlu, Hasan Seçkin, Tüketici Sözleşmeleri Kavramı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2001, C. 50, S. 1, s. 55-90.

Sert Sütçü, Selin, Şematik Tüketici Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

Topuz, Gökçen, Tüketici Mahkemeleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Tutumlu, Mehmet Akif, Tüketici Yargılaması Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Yavuz, Nihat, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Yıldız, Mustafa Göktürk, Son Kullanıcıyla Akdedilen Elektronik Haberleşme Hizmeti Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 16.

Zevkliler, Aydın/**Aydoğdu**, Murat, Tüketicinin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.